

INSTYTUT ARCHEOLOGII I ETNOLOGII
POLSKIEJ AKADEMII NAUK

ETNOGRAFIA POLSKA

t. 69

Warszawa
2025

REDAKTORKA NACZELNA: JOANNA MROCZKOWSKA

ZESPÓŁ REDAKCYJNY TOMU 2025: Joanna Mroczkowska, Łukasz Smyrski

REDAKCJA BLOKU TEMATYCZNEGO „MEANDRY LOKALNEGO DZIEDZICTWA”:

Anna Szymoszyn

CZŁONKOWIE RADY REDAKCYJNEJ

Juraj Buzalka (Slovakia), Joachim Otto Habeck (Niemcy), Agnieszka Halemba (Polska), Iwona Kabzińska (Polska), Wojciech Lipiński (Poland), Janusz Mucha (Polska), Hadley Renkin (Austria), Andre Thiemann (Latvia)

RECENZENCI ARTYKUŁÓW W 2025 ROKU:

Monika Baer, Kamila Baraniecka-Olszewska, Tadeusz Baraniuk, Ewa Bińczyk, Karolina Ciechorska-Kulesza, Karolina Dziubata-Smykowska, Anna Engelking, Wacław Forajter, Agnieszka Halemba, Małgorzata Kowalska, Grażyna Kubica-Heller, Pavlo Leno, Magdalena Lica-Kaczan, Anna Malewska-Szałygin, Wojciech Marchlewski, Ilona Matysiak, Lech Mróz, Agnieszka Przybyła-Dumin, Anna Romanowicz, Sylwia Siedlecka, Katarzyna Smyk, Marianna Szczygierska, Ruta Śpiewak, Katarzyna Waszczyńska, Magdalena Zowczak

Adres Redakcji: Al. Solidarności 105, 00-140 Warszawa

E-mail: e_polska@iaepan.edu.pl

<http://journals.iaepan.pl/ep>

Koncepcja okładki: Iwona Kabzińska

Autor projektu grafiki na okładce: Rafał Śmiałecki

Korekta: Elwira Wyszynska, Redakcja i Autorzy

Etnografia Polska ©Copyright 2025 by the Institute of Archaeology and Ethnology Polish Academy of Sciences. All articles in this volume are published in an open-access under the CC BY 4.0 license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode.pl>)

Etnografia Polska is regularly indexed/abstracted in the International Bibliography of the Social Sciences, International Bibliography of Book Reviews of Scholarly Literature, Anthropological Index Online, Central European Journal of Social Sciences and Humanities, Bibliografia Etnografii Polskiej, European Reference Index for Humanities (ERIH), Index Copernicus, SCOPUS and DOAJ.

Printed in Poland

PL ISSN 0071-1861

ISSN online: 2719-6534

Skład: Karolina Śnieżko

Druk:

SPIS TREŚCI

ARTYKUŁY

Małgorzata Owczarska – Flood as permacrisis. Response-Ability, and the Politics of Water.....	5
Yuliia Andriichuk – Between Empowerment and Constraint: Participatory Art Confronting Double Marginalisation in Rural Women's Circles	27
Katarzyna Majbroda – Etyka antropologiczna wobec teraźniejszych i przyszłych uwikłań w świat więcej niż społeczny.....	47
The Anthropological Ethnics on the Present and Future Entanglements in the More-Than-Social-World.....	64
Dominika Czarnańska – Plan „wioski kongijskiej” w parku rozrywki Wystawy Stulecia (1913) we Wrocławiu jako źródło wiedzy o pokazach etnograficznych	65
The Plan Of The “Congolese Village” in the Amusement Park of the Centennial Exhibition (1913) in Wrocław as a Source of Knowledge about Ethnographic Shows	84
Aleksandra Bilewicz – „Czy te hektary urosły?” Zmiany w narracjach dotyczących czasu w dwóch społecznościach wiejskich w Polsce.....	85
"Have Those Hectars Grown?" Changes in Narratives about Time in Two Rural Communities in Poland.....	105
Alicja Soćko-Mucha – Wyrazić siebie, wyrazić świat. Rzecz o Witoldzie Chromińskim (1913–1977)	107
Express Oneself, Express the World. About Witold Chromiński (1913–1977)	118

BLOK TEMATYCZNY: MEANDRY LOKALNEGO DZIEDZICTWA

Anna Szymoszyńska – Dziedzictwo lokalne, pamięć i tożsamość we współczesnych badaniach antropologicznych. Wprowadzenie	119
Local Heritage, Memory, and Identity in Contemporary Anthropological Research: Introduction	119
Tomasz Marcysiak – Kosznejderia – ślady pamięci i dziedzictwa kulturowego pogranicza Kosznejderia – Traces of Memory and Heritage of Cultural Borderlands INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE OF KOSZNAJDERIA.....	125
Aleksandra Paprot-Wielopolska – Podróże sentymentalne mennonitów i ich potomków na Żuławy jako przykład kształtowania pamięci o przodkach i ich dziedzictwie kulturowym.....	143

Sentimental Journeys of Mennonites and Their Descendants to Żuławy as an Example of Shaping the Memory of Ancestors and Their Cultural Heritage.....	163
Zuzanna Majerowicz – Tradycje kulturowe Chazów/Hazów w świetle badań, działań lokalnej społeczności i wpisu na Krajową Listę niematerialnego dziedzictwa Kulturowego UNESCO.....	165
Cultural Traditions of the Chazy/Hazy Region in the Light of Research, Local Community Activities, and the Inclusion on the National List of Intangible Cultural Heritage of UNESCO.....	182
Róża Godula-Węclawowicz – Paradoxy kreacji dziedzictwa miejskości. Lanckorona wsią czy miastem?.....	183
Paradoxes of Creating Urban Heritage. Lanckorona – Village or Town?.....	212
Karolina Dziubata-Smykowska – Polskie przysłowia i obserwacje pogodowe z perspektywy etnoklimatologicznej.....	213
Polish Proverbs and Weather Observations from an Ethnoclimatological Perspective ..	229

RECENZJE

Kamila Baraniecka-Olszewska – Petr Wohlmuth, red., <i>Vojáci věčné války. Militární reenactment v českých zemích mezi historickou rekonstrukcí a nevyřízenými úcty dějin</i> [pol. Żołnierze wiecznej wojny. Odtwórstwo militarne na ziemiach czeskich między rekonstrukcją historyczną a niedomkniętymi sprawami przeszłości], Praha: Karolinum, 2024, ss. 491.	231
Kamila Baraniecka-Olszewska – Kaarina Aitamurto i Ross Downing, red., <i>Germanic and Slavic Paganisms: Security Threats and Resiliency</i> [pol. Germańskie i słowiańskie pogaństwa: zagrożenia bezpieczeństwa i odporność], US: Bloomsbury, 2024, ss. 306 ...	235
Jakub Busz – Karolina Bielenin-Lenczowska, <i>Koloniści z Rio Claro. Społeczno-językowe światy polskich osadników w południowej Brazylii</i> , Gdańsk: Słowo/obraz terytoria 2024, ss. 326	239
Informacja dla autorek i autorów	243

INFORMACJA DLA AUTOREK I AUTORÓW

Artykuły naukowe wpływające do Redakcji są poddawane recenzjom. Publikacja, aby być dopuszczona do druku, musi uzyskać dwie pozytywne recenzje. W przypadku, gdy jedna recenzja jest pozytywna, a druga negatywna, powoływany jest trzeci recenzent, którego opinia jest rozstrzygająca. Redakcja dokłada wszelkich starań, aby zarówno autor/ka, jak i recenzent/ka byli wobec siebie anonimowi, stosując zasadę double-blind review. Każda recenzja musi się kończyć jednoznaczną konkluzją dopuszczającą artykuł do druku lub nie. Zasady kwalifikowania lub odrzucania publikacji są dostępne w każdym numerze czasopisma oraz na stronie internetowej: <http://journals.iaepan.pl/ep/about/submissions>. Redaktorzy przekazują artykuły do recenzji, starając się uniknąć konfliktów interesów pomiędzy autorami, redakcją i recenzentami. Gwarantują także, że wszelkie informacje związane z przesłanymi tekstami są tajne przed ich publikacją. Recenzenci oceniają teksty jedynie na podstawie ich treści. Recenzentom nie wolno wykorzystywać wiedzy na temat pracy przed jej publikacją. Jeśli uznają, że ich kwalifikacje nie są wystarczające do właściwej oceny badań przedstawionych w publikacji, powinni poinformować redaktora i zrezygnować z podjęcia się procesu recenzyjnego. Zasady etyczne i prawa autorskie Wszystkie czasopisma publikowane przez Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk przestrzegają najwyższych standardów etycznych publikacji opartych na zasadach wypracowanych przez międzynarodową organizację Komitet Etyki Wydawniczej (COPE), jak również zasad Kodeksu Etyki Pracownika Naukowego, opracowanego przez Komisję do spraw Etyki w Nauce działającej przy Polskiej Akademii Nauk. Redakcja zastrzega sobie prawo do wstrzymania publikacji artykułów stojących w sprzeczności z zasadami etycznymi, a przypadki plagiatów są zgłaszane władzom Instytutu oraz mogą być zgłaszane Komisji ds. Etyki przy Polskiej Akademii Nauk. Autorzy/autorki zapewniają, że są oryginalnymi twórcami prac, które nie zostały skierowane do publikacji w innym miejscu. Wszelki udział innych autorek/autorów czy współpracowników jest właściwie uznany i opisany, a partie tekstu zaczerpnięte od innych twórców czy źródeł są właściwie opisane. Udział instytucji finansujących badania jest jawny.

Podstawowe kryteria artykułu

Autorzy i autorki proszeni są o sprawdzenie, czy tekst spełnia poniższe kryteria. Teksty, które nie spełniają wymagań redakcyjnych, mogą zostać odrzucone.

1. Tekst nie był dotąd nigdzie opublikowany ani nie jest przedmiotem postępowania w innym czasopiśmie.
2. Tekst zapisany w formacie OpenOffice, Microsoft Word, RTF lub WordPerfect.
3. Jeżeli jest dostępny, należy dostarczyć URL (DOI) dla pozycji bibliograficznych.
4. Interlinia 1,5; wysokość pisma 12 pkt; stosowana raczej kursywa niż podkreślenia (z wyjątkiem adresów stron internetowych); wszystkie rysunki oraz tabele są dodane jako osobne pliki o właściwej rozdzielczości (por. Wytyczne redakcyjne dla autorów: <https://journals.iaepan.pl/ep/about/submissions>).
5. Tekst został sformatowany zgodnie z wytycznymi dla autora określającymi styl i zasady sporządzania bibliografii.
6. Tekst nie przekracza 50 000 znaków z.s. objętości.

Wytyczne redakcyjne dla autorek i autorów

Wymagane jest podpisane oświadczenie o wkladzie procentowym danego autora/autorki w przygotowanie artykułu, które powinno być załączone jako osobny plik. W przypadku pozytywnej decyzji redakcji o publikacji artykułu należy wypełnić i przesłać umowę.

Objętość artykułu: przyjmujemy teksty o objętości około 20–25 stron maszynopisu (ok. 45 000 – 50 000 znaków z.s.), do każdego tekstu prosimy dołączyć jego streszczenie (do 1000 znaków) w języku angielskim oraz słowa kluczowe w języku angielskim.

Język artykułu: polski i angielski, okazynie będziemy tłumaczyć artykuły autorów zagranicznych. Przesyłany plik powinien być zapisany w formacie .doc lub .rtf (Reach Text Format) – oba typy dostępne w programie MS-Word.

Formatowanie tekstu:

- rozmiar czcionki: 12, przypisy dolne 10;
- marginesy (lewy, prawy, górny oraz dolny): 2,5 cm;
- interlinia: 1,5 wiersza;
- cytaty: cytaty prosimy umieszczać w cudzysłowie (w tekście), wyblokowane (dłuższe niż trzy wiersze) lub kursywą (tytuły prac lub cytaty wypowiedzi rozmówców);
- myślniki: prosimy używać dywizów do łączenia słów (czarno-biały; 20th-century anthropologist) oraz myślników we wtrąceniach (obydwie nazwy – etnologia i antropologia – znajdują zastosowanie);
- sekcje tekstu: prosimy wprowadzać śródtytuły, jeśli tekst tego wymaga; prosimy nie wprowadzać interlinii między akapitami oraz między śródtytułami a tekstem.

Pierwsza i ostatnia strona

W górnym lewym rogu należy podać imię i nazwisko oraz instytucję, np. Anna Kowalska Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej UW, Warszawa. Następnie tytuł artykułu. Na ostatniej stronie za bibliografią należy umieścić streszczenie w języku angielskim ze słowami kluczowymi oraz dane kontaktowe do autora: imię, nazwisko, stopień i tytuł naukowy, nazwę instytucji oraz jej pełny adres, e-mail służbowy, numer ORCID (należy założyć konto).

Fotografie/ilustracje

Zdjęcia do artykułów przyjmujemy w formie elektronicznej w rozdzielczości min. 300 dpi. Zdjęcia powinny być umieszczone w oddzielnych plikach. Konieczne jest dołączenie spisu fotografii/ilustracji oraz podpisów do nich. Fotografie w tekście będą czarno-białe. Liczba umieszczanych zdjęć jest ograniczona możliwościami finansowymi Redakcji oraz liczbą tzw. wakatów. Konieczne jest również podanie informacji o prawach autorskich związanych ze zdjęciem/grafiką, ich autorze; a w razie potrzeby pozyskanie zgody Autora na publikację lub złożenie oświadczenia o dysponowaniu prawami do ich publikacji.

Przypisy bibliograficzne

Od roku 2026 w czasopiśmie stosujemy system bibliograficzny Chicago.

ETNOGRAFIA POLSKA
REVIEW FORM/FORMULARZ RECENZJI

Title of the article (Tytuł artykułu):

Affiliation (Afilacja):

Date (Data):

This is a double-blind review. None of the above information is going to be shared with the Author of the article, but also no information on Author's identity is being provided to the Reviewer.

I evaluate this article as (check only one box):

Uważam, że przedstawiony artykuł jest (proszę zaznaczyć tylko jedno pole):

Excellent, acceptable in this form or after small changes (Doskonały, do druku w obecnej formie)	
Acceptable after revisions (Akceptowalny po wprowadzeniu zmian)	
Acceptable after major changes and another review (Akceptowalny po wprowadzeniu zmian i ponownej recenzji)	
Unacceptable (Nie nadaje się do druku)	

Possible changes needed (you can check more than one box):

Wymagane zmiany (można zaznaczyć więcej niż jedno pole):

Methodological (Metodologiczne)	
Argumentative (Argumentacyjne)	
Thematic (Tematyczne)	
Formal (quotations, references) (Formalne (cytowanie, odniesienia))	
Grammatical, Spelling (Gramatyczne, literówki)	
Stylistic (Stylistyczne)	
Bibliographical (Bibliograficzne)	

Comments/Komentarze:

